

Evaluering etter ekstremværet "Hans"

Innlandet 2023

Av Lunde, Monica og Taraldsen, Gro

Statsforvalteren i Innlandet
Rapport nr. 1 | 2024

Forfatter(e): Lunde, Monica og Taraldsen, Gro.
Godkjent av Asbjørn Lund
Tittel: Evaluering etter ekstremværet "Hans". Innlandet 2023.

ISBN: 978-82-8410-038-8

Forsidebildet: Randklev bru i Ringebu kollapset under ekstremværet i august 2023.
Foto: Marcel van der Velpen

© 2024 Forfatterne

Rapporten er lisensiert under «Creative Commons Navngivelse – Ikke Kommersiell – Del På Samme Vilkår 3.0 Norge»-lisensen som er gjengitt her: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/no/>

Innhold

Formål.....	6
Hva skal evalueres?.....	6
Metode	6
Deltakere i evalueringen	7
Situasjonsbeskrivelse	7
Hovedfunn fra evalueringen	8
Forbedringspunkter	9
Krisehåndtering.....	10
Fylkesberedskapsrådet (FBR)	11
Varsling.....	11
Stab.....	12
Situasjonsforståelse	12
Prioriteringer	12
Var informasjonen tilgjengelig og presis?	12
Nødvarsel.....	14
Interaksjon mellom kommuner og regionale etater	16
Roller, ansvar og myndighet.....	18
Regelverk, lov og forskrift	18
Var møteplassene kommune/FBR nyttige? Evt var det andre møteplasser som var nyttig?	19
Bistandsanmodninger	20
Kommunene.....	20
Kvalitetskriterier for håndtering av ekstremværet «Hans».....	20
Tilbakemeldinger til Statsforvalteren i Innlandet om vår rolle i håndteringen.....	21
Kommunikasjon, informasjon, dialog og møteplasser	21
Var møteplassene som kommunemøter og sær møter i regi av Statsforvalteren nyttige?	21
Var informasjonen fra Statsforvalteren tilgjengelig og presis i samhandlingen mellom kommuner/regionale etater	22
Statsforvalter og kommune har gjensidig kommunikasjonsansvar.....	23
Kommunikasjon til innbyggerne	23
Annet fra kommunene	24

Regler, lover og forskrifter – innspill fra kommunene	24
Suksessfaktorer/bevaringspunkter:	26
1. Varsling	26
2. Liv og helse	26
3. Ressurser	26
4. Samordning	26
5. Kommunikasjon	26
Forbedringspunkter	27
6. Varsel og Nødvarsel	27
7. Liv og helse	27
8. Ressurser	27
9. Samordning	28
10. Kommunikasjon	28
11. Regelverk, lover og forskrifter	29
Felles fra Statsforvalterne	29
Samme erfaringer nå som ved tidligere værhendelser i Innlandet	29
Plan- og bygningsloven	30
Referanser:	32

Det verste er ikke at
de fyller kjellerne våre med
vann og river takene av
husene våre. Det verste er
at vi liksom skal være på
fornavn med dem i tillegg!

Figur 1 III: Fredrik Skavlan

Formål

Hensikten med evalueringen er å belyse erfaringer og læringspunkt som kommuner, fylkesberedskapsråd og Statsforvalteren i Innlandet har identifisert etter ekstremværet Hans.

Det som blir evaluert i denne rapporten er håndtering av akuttfasen (fra og med første varsel fredag 4.august til og med søndag 13.august). Det omfatter fasen fra og med varsling, bruk av nasjonalt nødvarsel, møtehyppighet, særmøter, informasjon/kommunikasjon, bistandsanmodninger, ressursbruk i Innlandet og prioriteringer.

I krisehåndtering er det samfunnssikkerhetsprinsippene ansvar, nærhet, likhet og samvirke som er førende for hvordan vi håndterer en krise. Kommunal beredskapsplikt legger et stort ansvar på kommunene ved at de skal se samfunnssikkerhetsverdier og – utfordringer i et helhetlig perspektiv og bidra til å bygge trygge og robuste lokalsamfunn. Gjennom samordningsansvaret så har kommunen også en pådriverrolle overfor andre aktører. Samtidig gir samvirkeprinsippet alle aktørene innen samfunnssikkerhet et ansvar for å sikre best mulig samarbeid med relevante aktører, både før, under og etter en krise.

Statsforvalterens arbeid med samfunnssikkerhet, beredskap og krisehåndtering er beskrevet i samfunnssikkerhetsinstruksen. Det skal etableres gjensidig informasjonsutveksling med regionale statlige etater, infrastruktureiere, fylkeskommune, berørte kommuner og eventuelt andre aktører.

Statsforvalteren skal informere fylkesberedskapsrådet og vurdere å kalle inn hele eller deler av dette, dessuten ta initiativ til å avklare hvilke myndigheter som har ansvaret for krisehåndteringen. Gjennom evalueringen vil en ved gjennomgang av hendelsesforløp og identifisering av iverksatte tiltak vurdere hva som ble gjort på en god måte og hvilke punkter en ønsker å endre for å ha bedre grunnlag før neste krise. Denne evalueringen bygger på internt arbeid hos Statsforvalteren, situasjonsrapporter, innsendte evalueringsrapporter og evalueringsmøter. Vi har først en kort redegjørelse for hendelsen før vi ser på læringspunkt, tiltak og oppfølging av disse.

Hva skal evalueres?

Det er håndtering av akuttfasen, fra og med første varsel fredag 4.august til og med søndag 13.august, som skal evalueres i denne rapporten. Vi er innom varsling av hendelsen, bruk av nasjonalt system for nødvarsel og hvordan informasjon, kommunikasjon og møteplasser fungerte. Dessuten ser vi på gjennomføring av bistandsanmodninger, ressursbruk i Innlandet og prioriteringer.

Metode

Evalueringsmetoden som er benyttet er innhenting av informasjon fra hendelseslogg, evalueringsrapporter fra kommunene i Innlandet og medlemmer av fylkesberedskapsrådet gjennom skriftlig evaluering og møte i FBR (nov 2023). Det har også vært gjennomført møter med Statsforvalteren i Oslo og Viken.

Deltakere i evalueringen

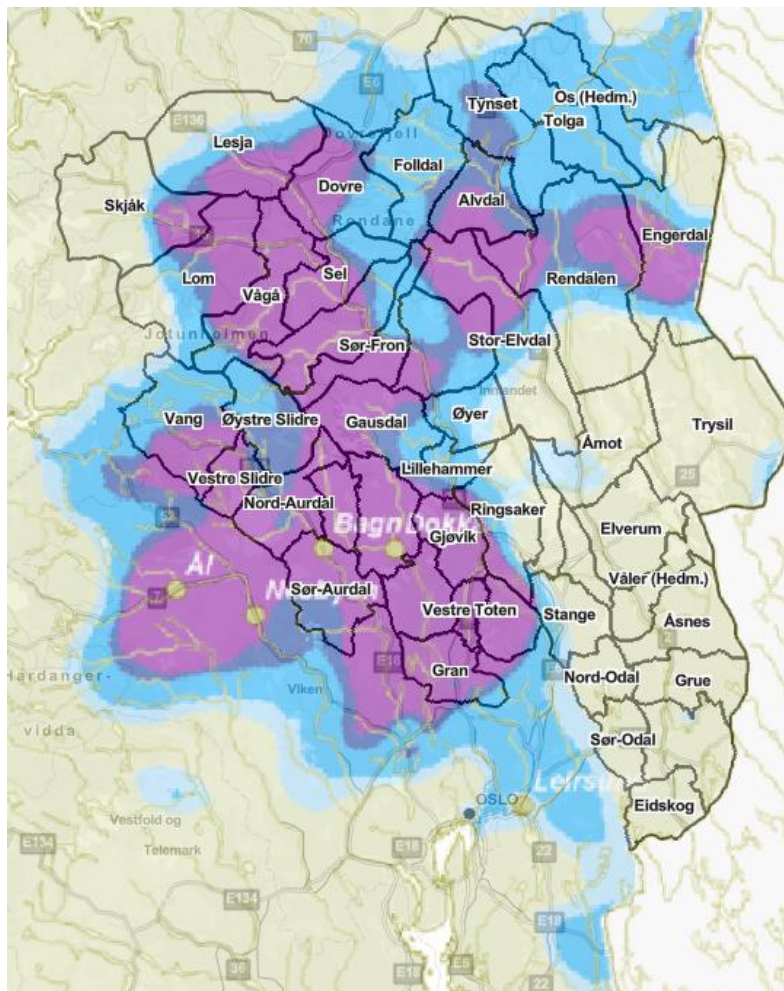
Statsforvalteren i Innlandet, kommuner: Vestre Slidre, Gausdal, Østre Toten, Stange, Nordre Land, Nord-Fron, Kongsvinger, Skjåk, Gjøvik, Lillehammer, Øyer, Sør-Aurdal, Gran, Søndre Land, Vang, Våler og fylkesberedskapsrådet i Innlandet.

Situasjonsbeskrivelse

«Ekstremværet «Hans» ble dannet da restene av lavtrykkene «Petar» og «Antoni» slo seg sammen over Øst-Europa søndag 6. august. Uværet «Hans» ble liggende over Sør-Norge fra mandag 7. august til onsdag 9. august, og førte med seg ekstremt mye regn over store deler av Sør-Norge. Torsdag 10. august ble lavtrykket svekket, og nedbøren avtok.» (MET 1101 Metinfo no.26_2023). Uværet kom inn over Norge mandag 7. august 2023.

Ekstremværet «Hans» førte til store og ødeleggende konsekvenser i vestlige deler av Innlandet og nordvestlige deler av Viken. De store nedbørsmengdene fikk store konsekvenser for boligområder, bedrifter, og flere veier og jernbaner ble uframkommelige.

Innlandet var sterkt berørt med mye nedbør, skred, flommer, stengte veger og dambrudd. Andre konsekvenser var at noen kommuner fikk redusert vannkvalitet pga overløp og måtte koke vannet.

Figur 2. I Innlandet var det den vestlige delen, Valdres og Gudbrandsdalen, som ble mest berørt

Ekstremværet «Hans» krevde en enorm innsats fra mange beredskapsaktører, Forsvaret, Sivilforsvaret, frivillige, privatpersoner og andre for å håndtere konsekvensene. Ekstremværet berørte store deler av Innlandet, sterkest berørt var infrastruktur som vei og jernbane.

Det var totalt ca 1600 evakuerte og 1200 isolerte, akkumulert i løpet av uka. Alle jernbaner var stengt, og det var rapportert 181 skadepunkt på 100 fylkesveger, og 141 skadepunkter på riksvegene. Alle akser nord-sør og øst-vest var stengt, unntatt fylkesveg 26. Flommen i Gudbrandsdalslågen førte til at Randklev bru i Ringebu kollapset og ble liggende i elva og det vil ta lang tid før den er i drift igjen. Dammen ved Braskereidfoss i Våler kommune kollapset 9. august og det var potensiale for større skader på Bagnsdammen som man ikke visste følgene av.

Erfaringene fra håndteringen og konsekvensen av uværet «Hans» viser at fylkesvegnettet er kritisk viktig for å kunne opprettholde fremkommelighet og ivareta behovet for omkjøringsakser for Europa- og riksveinettet og som alternativ til jernbane. På et tidspunkt var det kun to fylkesveger i Innlandet (fv 25/26) som sikret nord-sør-forbindelsen mellom Oslo og Trondheim. Disse veiene har begrenset kapasitet og tåleevne. Det ble derfor viktig å prioritere samfunnskritiske transporter, og stoppe annen trafikk for å hindre ytterligere skade og stenging av veier. Denne beslutningen var nødvendig, og tilsvarende beslutninger må påregnes også i fremtidige og sammenliknbare hendelser. Dette understreker betydningen av robuste hovedveier og veisystemer. Spesielt riksvegene (E6, Rv3 og E16) har nasjonalstrategisk betydning. Det er viktig at veiene, og lokale omkjøringsveger, er robuste nok til å sikre fremkommelig selv under ekstreme hendelser.

Hovedfunn fra evalueringen

Så langt vi erfarer, gikk ingen liv tapt som en direkte følge av Hans. Etter vår vurdering skyldes dette noe flaks i og med at ras ikke traff folk, men først og fremst på grunn av en enorm innsats.

Suksessfaktorer (bevaringspunkter) som bør trekkes fram:

Tidlig varsling og iverksetting av møteserier for kommuner og fylkesberedskapsråd har vært viktig for håndtering av ekstremværet «Hans». *Met og NVE sin forhåndsvarsling og Statsforvalterens rolle som samordner fikk satt alle beredskapsaktører inn i situasjonen og forståelse for alvoret i det uværet som var varslet.* Ressursbanken¹ hadde egne møter for å fordele ressurser.

Når rødt farevarsel ble sendt ut så iverksatte alle etater tiltak. De fleste satte stab og alle tilgjengelige ressurser ble mobilisert. Et eksempel på en suksessfaktor var tidlig mobilisering fra mange etater som f.eks Sykehuset Innlandet. Et godt beslutningsgrunnlag bidro til at pasienter med behov for dialyse og gravide som nærmet seg termin, ble fraktet til hotell ved sykehusene for å sikre at behandling/hjelp kunne gjennomføres som planlagt. Flere kommuner flyttet også sårbare brukere sentralt i kommunen i fall hjemmetjenestene ble avskåret.

Sivilforsvaret plassert ut materiale til strategiske plasser og forhåndsvarslet personell. De frivillige og Forsvaret deltok også på kort varsel. BaneNOR innstilte allerede søndag togtrafikken på strekninger som kunne bli berørt og unngikk derfor at tog ble stående eller at de kjørte inn i ras. Det store behovet for ressurser førte til at disse ble strekt og flere måtte ha ekstern støtte.

¹ Ressursbanken består av utvalgte medlemmer i FBR som har tilgjengelige ressurser.

Kommunene måtte også ta på seg et større ansvar for evakuering når politiets ressurser var strekt.

I fylkesberedskapsrådet ble det prioritert hvilke veier som skulle åpnes først og i videre rekkefølge. I samarbeid med NKOM ble det lagt prioritinger på hvilke infrastrukturer som skulle repareres for å sikre fungerende ekom. At det ble gjort prioritinger i hendelser er avgjørende for at beslutninger blir tatt raskt og at alle ressurser krafksamles.

Det var også en suksess at man fikk ut et samlet budskap fra mange etater om at folk burde holde seg hjemme. Det minsket belastningen på nødetatene og veiene. Pressen var invitert med i alle kommunemøter og fylkesberedskapsrådet kan ha vært avgjørende for at situasjonsbildet var kjent for alle og informert om i media.

Krisehåndteringen av «Hans» har vist hvor viktig det er å være godt nok forberedt, og at egenberedskap og lokalkunnskap er viktig for å sikre en god håndtering. I mangel på informasjon har etater funnet måter å skaffe informasjon på. For å kunne ivareta liv og helse er det svært viktig å ha nok informasjon for å kunne danne seg et korrekt situasjonsbilde. Dette gjaldt spesielt nødetatenes innsats for å finne åpne veier. Det er også viktig at de ulike aktørene i fylkesberedskapsrådet er godt kjent med hverandre. Trening og øvelser er vesentlig for å ha et oppdatert og godt planverk og god kjennskap til hverandre.

Vi ser at erfaringer fra tidligere flommer og krisehåndteringer, kjennskap til hverandre, årlige øvelser, lokalkunnskap og lokale ressurser har vært avgjørende for en effektiv håndtering.

Forbedringspunkter

Nødvarsel ble benyttet spesielt for å nå turister i fjellene og andre som ikke benytter media som informasjonskanal. I dag er det ingen fullgode eller realistiske alternativer til Nødvarsel for raskt å informere alle innen et gitt geografisk område. Nødvarsel bør derfor etableres som det nasjonale systemet for publikumsvarsling, og Statsforvalteren bør få beslutningsmyndighet til å sende ut Nødvarsel som del av samordningsrollen.

Informasjon fra vegtrafikksentralen (VTS) om åpne veier ble ikke oppdatert underveis. Veitrafikksentralen bør følgelig oppbemannes tilstrekkelig i forkant av slike hendelser, det bør være et dedikert telefonnr som kan brukes av beredskapsaktører og hjemmesider må oppdateres fortløpende slik at også beredskapsaktører kan benytte denne i sin egen krisehåndtering. Det må være løpende kontakt med de som rapporterer til VTS slik at situasjonsbildet oppdateres fortløpende. Spesielt gjelder dette Politiet som også innehar en stor lokalkunnskap også når det gjelder hva som bør stenges av veier.

Det er i dag seks typer veier og veieiere i Norge: Statens vegvesen (SVV), Nye veier, fylkeskommunene, kommunene, private og offentlig/private samarbeid (OPS).

Koordinering og tydeliggjøring av rolle- og ansvarsforhold mellom veieiere må sikres for å øke effektiviteten i krisehåndteringen. Statens vegvesen har ansvaret for å sikre fremkommelighet på riksvegnettet, fylkeskommunene for fylkesvegnettet og kommunene for kommunale veger jf. veglova. Vegeierne må forbedre samvirke for å sikre fremkommeligheten, med felles ressursinnsats, der vegnettet må sees som en helhet».

Krisehåndtering, planlegging og forberedelser må ta høyde for at situasjoner kan eskalere. «Hans» var en hendelse som strakk seg over lang tid og kunne potensielt vært en større fare for

liv og helse enn den ble. Det var flere aktører som ikke hentet inn eller takket ja til ressurser utenfor fylket, ressursene ble derfor strekt og utslitt. Flere etater bør øve på å ta imot eksterne ressurser ved hendelser. Det var også et stort potensial for at hendelser kunne blitt mye verre, for eksempel ved et dambrudd som hadde rammet et kommunesenter. I tillegg kom det ingen samtidige hendelser, noe som også fort kunne skjedd.

Statsforvalteren bør få en prioriterings- og påleggshjemmel i krisehåndtering for å sikre raske og effektive beslutninger. Ved ekstremvær og mange samtidige hendelser så vil det kunne oppstå konflikt mellom ulike prioriteringer, og som det ikke vil være effektivt eller tid til å løfte til regjeringen via DSB.

Initiativ og handling er avgjørende for en god og effektiv krisehåndtering. Dersom man ikke får den informasjonen man trenger, så må man oppsøke og / eller ta kontakt med de det gjelder. Det samme gjelder for de som har ressurser eller informasjon; de bør oppsøke de som står i en krise for å tilby hjelp. Det er viktig at alle med beredskapsansvar gjør tiltak og handler der det er påkrevd, og i tvil heller gjøre for mye enn for lite.

Krisehåndtering

Statsforvalteren gjennomførte daglige felles Teamsmøter med fylkesberedskapsrådet og kommunene fra søndag 6. august til og med torsdag 10. september. Pressen var invitert med på alle disse møtene. Statsforvalteren inviterte også til to møter i ressursbanken tirsdag 8. og onsdag 9. august. De som ble invitert til ressursbanken for å samordne og prioritere ressursene var nødetatene, Forsvaret, Sivilforsvaret, de frivillige og Innlandet fylkeskommune, Statens vegvesen og NHO.

På grunn av at «Hans» lagde omfattende skader på infrastruktur, og da spesielt på veier som er kritisk for liv og helse, vil det bli brukt god plass i denne rapporten for å beskrive utfordringene det medførte. Helikopterressurser var særlig viktige når mange vegstrekninger ble stengt. Det ble tidlig bestemt at Hovedredningssentralen (HRS) skulle lede og prioritere bruken av disse. Vi tar ikke for oss bruk av helikopterressurs i rapporten, men viser kun til hvor viktig det var at alle helikopterressurser som var nødvendig ble brukt; Forsvarets og skogbrannhelikopter som Direktoratet for samfunnssikkerhet (DSB) har avtale med.

I rapporten tar vi ikke for oss den enkelte etats innsats under «Hans», men fokuserer på tverrsektorielt samvirke. Vi tar likevel med noen fakta fra etatenes evalueringer for å gi et innblikk i omfanget av de regionale ressursene som deltok i krisehåndteringen under Hans.

Alle beredskapsaktører hadde en imponerende innsats, også fra de frivillige under hendelsen. Røde Kors, Norsk Folkehjelp og sanitetskvinnene hadde oppgaver som å gi bistand for evakuering og drift av evakueringssenter, bistand til politiet med å overvåke skred med drone, avlaste helse med å kjøre «grønne» turer² for å beholde beredskapen, bistå kommuner for å sikre eiendommer, samt svare ut telefoner inn til kommuner for å lette trykket.

² «Grønne turer» er planlagte transportoppdrag av pasienter

Fylkesberedskapsrådet (FBR)

Statsforvalteren sendte ut følgende spørsmål som medlemmene i fylkesberedskapsrådet ble bedt om å svare ut.

- Var informasjonen tilgjengelig og presis?
- Interaksjon kommuner/regionale etater
- Roller og ansvar, myndighet
- Lov og forskrift
- Var møteplassene Kommune/FBR nyttige? Evt andre møteplasser?

Medlemmene ble også bedt om å ta med andre punkter som de mente burde med i evalueringen som varsling, nødvarsel, møtehyppighet, særmøter, informasjon/kommunikasjon, bistandsanmodninger, ressursbruk og prioriteringer.

Varsling

Varslinger ble sendt fra Statsforvalteren til FBR og kommunes beredskapsadresser. Varslet ble sendt ut med kvitteringsvarsel ref CIM logg ID 8.

ID: 8 **Logg** **Melder: SFIN Beredskap**

Loggført av:
Kjell Erik Kristiansen
06.08.2023 15:41

Rapportert:
06.08.2023 13:38
Status: Bekreftet

SFIN: Varsel om store nedbørmengder -Rødt nivå

Fra: SFIN Beredskap <sfinberedskap@statsforvalteren.no>

Til: Beredskap, SFIN <sfinberedskap@statsforvalteren.no>

Informasjonsmelding - velg ett av disse svaralternativ
[Klikk her for å registrere ditt svar](#)

Denne eposten er sendt til kommunene og FBR. Jeg ber om at kommunene kvitterer ved å benytte lenken over.

Jeg viser til varsling sendt i går

Varslet er nå oppgradert til rødt nivå. Det er sendt ut varsel både fra MET og NVE. Været har fått navnet Hans

Flomvarselet kan du lese her: [Flom- og jordskredvarsel | Varsom.no](#)

Sjekk også varsel på [www.yr.no](#) og benytt [www.varsom.no](#) fortløpende.

Husk å forberede for bortfall av ekom og forebered oppmøtested i kommunen om noen trenger det. Klargjør satellitt-telefoner og nødnett. Vær forberedt på at veier og jernbane kan bli stengt.

Mvh

Asbjørn Lund

Kommuner og regionale etater inviterte aktuelle personer og etater inn i møtene for få informasjonen direkte. For eksempel inviterte Heimevernet (HV-05), sine områdesjefer i kommunene med på møtene. Høyt arbeidstempo og mye samtidig informasjon gjorde at det var utfordrende å holde oversikt. Det var derfor viktig at møtene ble avholdt på samme tidspunkt og at de ble invitert i kalender så deltakerne fikk påminnelse.

Meteorologisk institutt varslet 6. august om ekstremværet «Hans», *Rød hendelse*: Svært mye regn forventet i deler av Sør-Norge. Varslet gjaldt 7.-8. august. Kommuner og

fylkesberedskapsråd ble varslet og kalt inn til møte om situasjonen kl. 14.00 søndag 6. august. Kl. 15.15 ble krisestab innkalt hos Statsforvalteren. Statsforvalteren i Innlandet varslet kommunene tidlig og iverksatte en daglig møteserie med kommunene og fylkesberedskapsrådet for å gi statusoppdatering, prognoser og informasjon fra bl.a. MET og NVE.

Stab

Statsforvalteren satte stab kl. 15:30 søndag 6. august og flere regionale etater satte deretter stab fortløpende. Effekten av å sette stab er at man får utløst ressurser, samtidig signaliserer det alvoret i hendelsen for allmennheten. Evalueringsrapporten etter flommen i Skjåk konkluderer med at utsending av rødt farevarsel er så alvorlig at aktuelle etater skal sette stab.

Situasjonsforståelse

Selv om de fleste etater og kommuner allerede søndag 6. august var i riktig modus, gjaldt det nok ikke alle. Eksempler på det var tilbakemeldinger NRK fikk fra publikum på at de overdrev mediedekning på det varslede ekstremværet.

Søndag 6. aug ba Statsforvalteren om klarsignal fra Innlandet politidistrikt og POD til å bruke nødvarsel, det ble etter hvert gitt mulighet for dette og det ble sendt ut.

Mange etater hentet inn ressurser utenfor Innlandet for å håndtere krisen. I ettertid ser man at krisehåndteringen pågikk mye lengre enn forventet, noe som gjorde at ressursene ble oppbrukt og folk ble overarbeidet. I tillegg var det mange aktører som også hadde en rolle i gjenoppbyggingen som var tidskritisk

Prioriteringer

I tillegg til prioriteringer av helikopterressurser som allerede er omtalt så var det behov for å prioritere hvilke veier som skulle repareres og hvilke ekom- og strømforsyninger som skulle repareres først. Prioriteringer ble satt opp av Statsforvalteren etter dialog med aktuelle aktører i FBR. Det var enighet om at åpning av hovedveier og områder med isolerte skulle prioriteres først. Statsforvalteren vil fremheve at dette er den første krisehåndteringen der prioriteringer ble gjort og fulgt opp av alle i FBR.

Var informasjonen tilgjengelig og presis?

Alle medlemmene i FBR fremhever at det var de gode situasjonsbriefene fra NVE (Norges vassdrag – og energidirektorat) og MET (Meteorologisk institutt) om forventet utvikling som ga etatene et veldig godt grunnlag for at de kunne fatte de riktige beslutningene.

NVE poengterer at møtet i FBR allerede søndag 6. august var en viktig arena for å nå kommunene og andre etater med direkte og tidlig informasjon, bl.a. om:

- NVEs varsel og forventet utvikling - Varsom
- Anbefaling om å bruke faresonekartene

- Bruke lokalkunnskap og historikk
- Skaffe oversikt over hva som er mest utsatt
- Utgangspunkt i regulerte vassdrag – Glomma, Lågen og Begna
- Store veger vil trolig også bli stengt

Telenor iverksatte proaktive tiltak ved sentrale punkter. De innhentet fortløpende prognoser om vannstanden for sentrale steder i utsatte områder. Det ble foretatt konsekvensanalyser av utsatte punkter, og det ble iverksatt tiltak på flere sentrale lokasjoner med tanke på flomsikring, pumper og klargjøring av aggregat.

Kraftforsyningens distriktssjefer (KDS) fremhever at mer presise varsler om forventet vannstand i vassdrag hadde vært ønskelig. Noen prognoser fra NVE var lite presise, og bidro i ikke til optimal ressursbruk. Det førte til at nettselskap, kommuner og andre berørte aktører mobiliserte selv om det viste seg å være unødvendig. Direkte dialog underveis med FBR bidro til å nyansere prognosene en god del. Erfaringer fra «Hans» viser at det er viktig at regulanter og dameiere må tas med i møter og dialog.

Bane NOR fremhever varslingen knyttet til den løpende utviklingen rundt vær og flomsituasjon som nyttig. «Sammen med interne beredskapssystem bidro dette til at vi var i forkant og fikk lagt restriksjoner på trafikken som har gjort at ingen tog har kjørt inn i ras eller skadet infrastruktur. Vi har heller ikke hatt noe behov for evakuering av tog».

Både AMK, politiet, KDS og Telenor er kritisk til manglende informasjon om veier som kunne brukes av nødetatene selv om de var stengte for allmenheten. Denne viktige informasjonen ble ikke gitt til de som trengte den. Dialogen mellom VTS og SVV kunne vært bedre. VTS var ikke oppdatert tilstrekkelig fra SVV slik at de som mottok telefoner fra trafikanter var uten oppdatert informasjon.

Mediene henviste til vegvesen.no/trafikk for trafikkinformasjon, noe som førte til et stort antall besøkende og systemene hadde ikke kapasitet til å håndtere mengden. Dette førte til nedetid på etatens nettsider over en kortere periode. Nedetiden ble ikke varslet til de andre miljøene som deltok i håndteringen, og førte blant annet til at andre etater som politiet fikk spørsmål om trafikkinformasjon. Dette er svært uheldig fordi det går på bekostning av ressurser til andre etater som også er strekt.

Vegtrafikksentralene fikk mange spørsmål om informasjon om omkjørings- og alternative ruter da trafikkinformasjonssidene kun viste stengt eller åpen veg. Mangel på omkjørings- eller alternative ruter i kartløsningene på vegvesen.no/trafikk medvirket til økningen i antall henvendelser til VTS. VTS mangler gode nok kartløsninger for omkjøring og hadde under hendelsen ikke kapasitet til å svare ut alle henvendelser.

SVV mener også at de kunne brukt sine nettsider bedre til å beskrive alvoret av hendelsen. [Vegvesen.no](http://vegvesen.no) må også kunne brukes til slik informasjon. Informasjonen må oversettes til engelsk for å fange opp utenlandske turister og trafikanter.

Fylkeskommunen hadde også en aktiv kommunikasjonsinnsats i hendeshåndteringen og tok blant annet initiativ til felles budskap fra flere av aktørene i fylkesberedskapsrådet for å regulere trafikkbelastningen og mobiliteten på fylkesveinettet. Dette ga effekt og var avgjørende for at ikke unødvendig transport ble gjennomført.

Politiet har myndighet til å evakuere, men på grunn av at politiets ressurser var under press, så mente kommunene at mye av ansvaret for evakuering ble lagt på dem. Politiet burde formidlet kapasitetsutfordringer til kommunene på et tidligere tidspunkt under "Hans». Informasjonen hadde fjernet mye frustrasjon og usikkerhet i kommunene og hos lokalt politi.

NRK opplevde kommunikasjonen fra Statsforvalter som god. Statsforvalter opplevdes tilgjengelig for pressen og fikk raskt gått ut med god informasjon. Tilgang til informasjon er det mest prekære for mediene i slike krisesituasjoner. Statsforvalter Knut Storberget var synlig under hele krisehåndteringen sammen med fylkesberedskapssjef Asbjørn Lund.

Statsforvalteren, som mange andre etater, ba sine ansatte om å benytte hjemmekontor om de hadde mulighet. Dette førte til at det ble mindre trafikk på vegene slik at det ble mindre press på vegnettet og at man ikke utsatte seg selv for unødig fare og behov for hjelp.

Nødvarsel

I august var det fortsatt ferietid med mye folk i fjellet, både nordmenn og utenlandske turister. Det ble vurdert som nødvendig å varsle alle i Innlandet om alvorlighetsgraden i værvarselet slik at det kunne tas forholdsregler, for eksempel ta seg ned fra fjellet eller søke ly. Det ble utarbeidet en tekst som kommunene kunne benytte, dvs de kommuner som har anskaffet geolokalisert SMS-varsling (mulighet til å sende SMS til alle innen et angitt geografisk område). Det viste seg imidlertid at svært få kommuner hadde anskaffet en slik varslingsmulighet. Det ble derfor utformet en tekst kommunene som hadde anskaffet denne tjenesten kunne benytte:

ID: 37

Melding

Melder: Almås, Aleksander
Aamodt

Loggført av:
Aleksander Aamodt Almås
06.08.2023 18:01
Antall mottakere: 97

Rapportert:
06.08.2023 18:01
Status: Sendt

Tekst til lokasjonsbasert befolkningsvarsling

Denne meldingen er sendt kommunenes beredskapsadresser og medlemmer av FBR

Kopi er sendt til nødalarmingsentralene, DSB og Statsforvalterne i nabo fylker

Her er teksten kommunene kan benytte som budskap i lokasjonsbasert befolkningsvarsling. Politiet har informert oss at det på det nåværende tidspunkt ikke er aktuelt å benytte nødvarsel forbyggende. Vi anbefaler derfor de kommunene som har mulighet om å benytte sin befolkningsvarsling.

Engelsk budskap:

Extremely heavy rain is expected in parts of South Norway. Take precautions and follow the advice from emergency authorities! Carefully consider whether the journey is necessary. Information in English: <https://www.yr.no/en/extreme/hans>

Norsk budskap:

Det er ventet ekstremt mye nedbør i deler av Sør-Norge. Ta forholdsregler og følg råd fra myndighetene. Vurder nøye om reisen faktisk er nødvendig. Mer informasjon her: <https://www.yr.no/nb/ekstrem/hans>

med hilsen

Stab/ SFIN

På grunn av den lave SMS dekningen, ønsket Statsforvalteren å bruke nødvarsel for å varsle turistene i fjellheimen som ikke fikk informasjon på andre måter. En ville også nå den delen av befolkningen som ikke enkelt kan, eller vil, benytte seg av andre kanaler. Alternative kommunikasjonskanaler ble vurdert og benyttet, som for eksempel kommunenes SMS-tjenester. Faktum er at kun 2 av 17 berørte kommuner hadde anskaffet geolokalisert SMS-varsling, noe som ikke gjorde det til et tilfredsstillende alternativ. Det ble også vurdert som svært usannsynlig at utenlandske turister jevnlig sjekker norske media og internettsider.

Nødvarsel ble sendt ut fra politidistriktene på ettermiddagen mandag 7.august. Meldingen i nødvarslet var skrevet av Statsforvalteren i Innlandet og samordnet med de andre Statsforvalterne. Statsforvalteren i Innlandet sendte sammen med politiet i Innlandet ut pressemelding, med kopi til kommuner og FBR, før utsending om at nødvarsel ville bli tatt i bruk.

Teksten i nødvarslet ble skrevet og sendt ut på norsk, engelsk og tysk. Slik var den norske teksten:

Viktig melding 2023-8-7 15:42

Politiet sender nødvarsel på vegne av Statsforvalteren i Innlandet. Det er ventet ekstremt mye nedbør i deler av Sør- Norge. Ta forhåndsregler og følg råd fra myndighetene. Vurder nøye om reisen faktisk er nødvendig. Mer informasjon her: <https://www.yr.no/nb/ekstrem/hans>

Flere etater uttrykker at det var en riktig beslutning å sende ut nødvarsel, på tross av de problemer som utsendingen hadde. Det var mange som fikk meldingen flere ganger, mens andre ikke fikk den i det hele tatt. Det vil ikke bli sett på i denne rapporten, men er dekket i DSBs og PODs evaluering av Nødvarsel under «Hans».

Det har vært delte meninger om effekten av nødvarselet. Innledningsvis kom det tilbakemeldinger på at bruken var unødvendig, men etter at uværet var et faktum, har tilbakemeldingene vært udelt positive til bruk av nødvarsel. Det synes å være slik at nødvarselet førte til at befolkningen forsto alvoret i situasjonen noe som blant annet medførte redusert mobilitet samtidig som en nådde besøkende/turister i fylket med nødvendig informasjon.

Første henvendelse om nødvarsel fra Statsforvalter ble vurdert av Innlandet Politidistrikt (pd) til å ikke være i henhold til gjeldende instruks for nødvarsel. Trøndelag PD og andre PD gjorde samme vurdering etter en rådslagning med POD. Iht «Nasjonal instruks for politiet ved bruk av Nødvarsel», må følgende kriterier være oppfylt før nødvarsel kan brukes;

- En nasjonal, distriktsvis eller lokal ekstraordinær hendelse eller krise som truer eller utgjør en fare for hele eller deler av befolkningens liv og helse, og som medfører at:
- Befolkningen må varsles raskt for å forebygge og begrense følgene av hendelsen.

Statsforvalteren var uenig i politiets vurdering av kriteriene siden vi mente at «Hans» både var en ekstraordinær hendelse som utfordret liv og helse, og at en varsling i forkant av den mest krevende delen av hendelsen var nødvendig for å forebygge og begrense følgene av hendelsen. Dette synet ble kommunisert til besluttede myndighet.

I etterkant av dette ble det besluttet at nødvarsel kunne benyttes, og POD kom deretter med føringer for politidistriktene om utsending av nødvarsel. Innlandet PD fikk av POD, beskjed om å ta kontakt med Statsforvalteren i Innlandet, og be om en tekst som var forankret hos alle involverte Statsforvaltere. I samme e-post ble det også bedt om en oversikt over hvilke

kommuner som nødvarselet skulle gjelde for. Innlandet PD har spilte inn til POD, at de burde sende ut varsel til alle aktuelle kommuner, gjennom sitt situasjonscenter. Innlandet PD mener at det i fremtiden ikke kan sende ut varsel i flere politidistrikt, men at ansvaret må ligge hos POD når varsel griper over flere politidistrikt.

Statsforvalteren mener at beslutningen om bruk av nasjonalt nødvarsel også bør kunne gjøres av Statsforvalteren. Statsforvalteren har tilgang til god fagstøtte fra fylkesberedskapsrådets medlemmer.

Interaksjon mellom kommuner og regionale etater

Sykehuset Innlandet samarbeidet godt med kommunene om utskrivning av pasienter og behandling gitt på sykehjem med telefonisk eller videostøttet bistand fra vakthavende lege på sykehuset. Private apotek fremskaffet medikamenter til behandling når sykehjem ikke hadde det tilgjengelig. Årsaken var fremkommelighet og ikke kapasitet.

Grønne oppdrag (planlagte transportoppdrag av pasienter) ble i stor grad satt bort til FORF (Røde Kors/Norsk Folkehjelp) for å opprettholde akuttberedskap. Dette samarbeidet fungerte godt.

AMK har sammen med ambulansetjenesten måtte jobbe med å skaffe opplysninger om status på veier, siden VTS i en del tilfeller varsler «stengt» vei, mens i realiteten var veien åpen for utrykningskjøretøy. Dette burde vært formidlet til AMK fra VTS eller politiet.

Det var ikke ekstra luftstøtteressurser for helse i startfasen utover den etablerte strukturen til Luftambulansetjenesten HF. Det ble etter hvert sendt bistandsanmodning via Statsforvalteren og Hovedredningssentralen fikk ansvaret for fordeling av luftstøtte. Det ble blant annet besluttet å plassere et redningshelikopter på Jørstadmoen.

Samarbeid på tvers av fylker ble viktig ved at akuttpasienter ble fraktet med helikopter, eller kjørt til sykehus på Vestlandet.

Dialogen mellom kommunene og politiet kunne vært bedre under krisehåndteringen. Praksis i Innlandet pd er at det er politikontakt i kommunen som er bindeleddet til politiet, operasjonssentralen og stab. Under Hans var det mange nabokommuner som ble rammet som hadde samme politikontakt, dette medførte at det var kommuner som hadde lite kontakt med politiet. Kapasiteten manglet også etter hvert i politiet slik at kommunene følte at de ble overlatt et ansvar for evakuering, som de ikke har myndighet til. Konklusjon: Kommunene må regne med å måtte evakuere befolkning selv uten hjemmel og beslutning fra politiet når politiet ikke har ressurser til å bidra.

Sivilforsvaret og kommunene har hatt god dialog, spesielt godt har samarbeidet vært der de har sittet i kommunens kriseledelse og hatt et riktig situasjonsbilde.

Alle frivillige fremhever hvor viktig det er at kommunen skriver beredskapsavtaler med dem, at det er god dialog med beredskapsansvarlig i kommunen og at de har en plass i kommunens beredskapsråd. For å kunne gi best mulig bistand ved en akutt hendelse/krise er det viktig at alle aktører kjenner til hverandre, og vet hvilke styrker de forskjellige har. Deltagelse i kommunens beredskapsøvelser er en fordel.

SVV etablerte samordningsmøter i forsterket VTS i tråd med etatens prosess for beredskap og hendelseshåndtering. Første møte ble avholdt søndag 6. august, og møter ble gjennomført daglig gjennom hele hendelsens akuttfase. I samordningsmøtene deltok MET, NVE, politiet samt representanter fra fylkeskommunene som vegeiere. Formålet med samordningsmøtene var å

koordinere tiltak, men dette ble kanskje ikke tilstrekkelig tatt tak i da samordningsmøtene i stor grad ble brukt for å dele informasjon for å kunne danne et felles situasjonsbilde, Det er også noe usikkerhet om i hvilken grad eksterne deltagere formidlet informasjon tilbake til egen organisasjon.

SV påpeker i sin egen evaluering at fraværet av viktige eksterne ressurser påvirket hvor dekkende situasjonsbildet var for aktørene i samordningsmøtene. Det bør etableres mer formelle ordninger med blant annet politiet om deltakelse i etatens samordningsmøter

Fylkeskommunen tilbød politidistriktet en liaison, først og fremst for å sikre tilstrekkelig informasjon knyttet til fremkommelighet og omkjøringsakser på vegnettet. Politiet tok ikke imot tilbudet, men fra da fikk de løpende oversikter fra Innlandet fylkeskommune om statusen på det fylkeskommunale veinettet med alle skadepunkter.

Det var også samhandling om kommunikasjonsbudskap ut til befolkningen. Samarbeidet fungerte godt.

Næringslivet hovedorganisasjon (NHO) kartla ressurser og oversikten ble brukt av både kommuner og regionale etater. For første gang har næringslivet hatt én «kommandolinje», og snakket med én samlet stemme i nasjonal koordinering. Likeledes har det vært informasjonsutveksling og samarbeid mellom regionalt og nasjonalt nivå, og på tvers av organisasjoner.

Kraftforsyningens distriktssjefer KDS sitt arbeid med å rette feil ble vanskelig på grunn av stengte veier. Det var også av og til uklart om områdene var klarert for at feilretting kunne gjennomføres fordi det var lite «tverrsektoriell» kontakt. I ett tilfelle fikk nødetatene tillatelse til å kjøre på en veg, mens kraftselskapet ikke fikk lov fordi de ikke var regnet med blant de som skulle ha tillatelse. KDS forteller at de ulike kraftselskapene har hatt ulik kontakt med kommuners kriseledelser og næringsliv.

NVE ga faglig bistand til politi, kommuner og FBR gjennom eget fagpersonell og ved å engasjere konsulentmiljøer. NVE bisto med faglige råd knyttet til oppfølging av flere skred- og flom- og damhendelser. De viser til godt samarbeid med Statsforvalteren og andre aktører gjennom FBR.

Innlandet fylkeskommune meldte behov for å ha et særmøte med Statsforvalteren og andre samvirkeaktører under hendelsen. Fylkeskommunens vurdering er at Statsforvalteren var fleksibel og løste behovene for dette på en god måte. Statsforvalteren brukte modellen fra pandemihåndteringen med «ressursbanken» delvis også i denne hendelsen. Det vurderes som en god struktur for å sørge for nødvendig tilgang på ressurser og at ressursene finner hverandre.

Heimevernets (HV05) områdesjefer som løste bistandsoppdrag melder om generelt godt samvirke med andre aktører, spesielt trekkes samvirke med kommunene og politiet frem. Det var noe uklarhet og treghet i å få definert kommunenes behov for støtte fra Forsvaret. Dette må sees i sammenheng med kommunenes kjennskap til både Forsvarets kapasiteter og begrensninger samt til rutinene for anmodning om bistand fra Forsvaret.

Sivilforsvaret og politiet samarbeidet godt både lokalt og regionalt. Bistandsanmodningene fra politiet kom til staben, og ressursene fant (stort sett) hverandre lokalt. Samarbeidet med brannvesenet ute i kommunene fungerte meget bra. Der Sivilforsvaret fikk være til stede i kommunens kriseledelse fikk man god helhetsoversikt over kommunens behov, og fikk støttet bedre.

Statsforvalteren inviterte kommuner og regionale etater til sær møter etter behov, og spesielt var NVE sin fagkompetanse etterspurt. I sær møtene ble bilder og videoopptak fra ulike hendelser i kommunene vist. Det var et godt virkemiddel for å kunne gjøre en vurdering.

Statsforvalteren hadde god dialog med spesielt Statsforvalteren i Oslo og Viken som også var i samme krisehåndtering samt DSB.

Roller, ansvar og myndighet

Forsvaret mener at myndighet er uavklart ved bistand fra Forsvaret til andre sivile myndigheter om for eksempel trafikkdirigering. Det er uklart hvilken myndighet HV-soldatene har til å stanse trafikk, og bortvise personell fra evakuerte områder. I bistand til politiet er dette en mindre utfordring da avklaringene rundt begrenset politimyndighet ble grundig behandlet under pandemien.

Politiet har myndighet til å evakuere. Men under «Hans» var politiets ressurser strekt, og evakuering ble derfor i stor grad overlatt til kommunene. Politiet presiserer at de skal bistå med tvangsevakuering når det er nødvendig, når det er savnede eller det krever umiddelbar innsats for å redde liv. Kommunene må derfor i større grad selv vurdere om de skal oppfordre til at et område må/bør evakueres.

Fylkeskommunen har per i dag ikke myndighet knyttet til å regulere ferdselen på eget vegnett (fylkeveger), i motsetning til SVV og kommunene for henholdsvis riksvegnettet og kommunale veger. Dette er en utfordring og spesielt i forbindelse med håndteringen av konsekvensen av ekstremværet. Fylkeskommunen ønsker å ha kontroll over reguleringer og dispensasjoner knyttet til modulvogntog på eget vegnett. De ønsker også å kunne gi selektiv tilgang til vegnettet for å kunne sørge for fremkommelighet for samfunnskritisk og samfunns viktig bruk av vegnettet under en hendelse.

I tillegg:

- regulering av fartsgrenser (må søkes om til SVV i hvert tilfelle) – er avgjørende for trafiksikkerheten når trafikkmønsteret plutselig endres (f.eks. omkjøring).
- Regulering og dispensasjoner av vektclasser (må søkes om til SVV i hvert tilfelle) – avgjørende for vegers «tåleevne» når trafikkmønsteret plutselig endres (f.eks. omkjøring).

Det som er vist til under «myndighet» er knyttet til lovarbeid og fylkeskommunen mener at en mulighetsstudie bør starte snarest for å sørge for en nødvendig og raskere håndtering.

Regelverk, lov og forskrift

Statens vegvesen har mulighet til å innføre midlertidige forskrifter når det er nødvendig. Ett eksempel på det er at SVV var raske med å gjøre endringer i kjøre- og hviletidsbestemmelser i forbindelse med stengte veger. Ekstremværet førte til omkjøring og forsinkelser for gods- og persontransporten på vei, og i den forbindelse vedtok Vegdirektoratet en midlertidig forskrift om unntak fra EF-forordningen om kjøre- og hviletid. Stengte veier førte til omkjøringer som ville gi transportører lengre reisevei og følgelig være påvirket av kjøre- og hviletidsbestemmelsene.

Trafikkdirigering og informasjonsarbeid langs veg var veldig aktuelt under «Hans».

Fylkeskommunen vurderer at det er grunnlag for å avtale nærmere mellom fylkeskommunen, SVV og politiet hvordan trafikkregulering bedre kan gjennomføres ved fremtidige hendelser.

Spørsmålet er blant annet om noen etater kan pålegges oppgaver som trafikkdirigering og informasjon langs vei ved en slik hendelse, ut over sine ordinære oppgaver.

Informasjonstavler langs vei bør kunne brukes til å informere om beredskapshendelser som er pågående eller nært forestående i området, dvs en offentlig kunngjøring. Under Hans kunne informasjonstavler blitt benyttet til å informere om generell fare og fare for stengte veier og redusert framkommelighet.³

Kjennskap til bestemmelsene om bistand fra Forsvaret er en forutsetning for at bistandsanmodninger blir formulert og formidlet på riktig måte til riktig instans. HV-05 skal øke områdesjefenes evne til å kunne veilede sine kommuner til å formulere best mulig bistandsanmodninger. Både Statsforvalteren og Forsvaret har en rolle her.

Akutt forurensing var et tema under krisehåndteringen av «Hans». Gress/ halmballer ble raskt et miljøspørsmål når de havnet i vassdrag og innsjø. Det hastet med å få samlet opp disse for at de ikke skulle synke med den plastforurensingen det ville medføre. Interkommunalt utvalg mot akutt forurensing (IUA) kontaktet Kystverket for å be om bistand. IUA har bedt om at Kystverket gir en tydelig tolkning på hva som er forurensing og hva som er akutt forurensing og hvilket pådrag av ressurser som forventes.

Var møteplassene kommune/FBR nyttige? Evt var det andre møteplasser som var nyttig?

De felles kommune- og FBR møtene opplevdes som nyttige og en arena for å danne et felles, tydelig bilde av situasjonen i fylket. Det var stor enighet om at det var veldig bra med daglige møter, og spesielt nyttig med daglige oppdateringer på prognosene fra NVE og MET. Dette gjorde at vi lettere kunne ressursstyre innsatsene utfra varslet utvikling i nedbør.

Samordningsmøtene bar til tider preg av informasjonsdeling for å etablere et situasjonsbilde, men tok ikke tak i koordineringen av tiltak, som også er formålet med disse møtene.

HV inviterte sine områdesjefer med i Statsforvalteren sine daglige møter med kommuner og FBR. Inkludering av områdesjefene i møtene gjorde at man fikk et svært godt bilde av situasjonen i kommunene.

SVV sine folk møter i ulike fora. Disse ble gjennomført samtidig eller etter hverandre. Fagressursene og sentrale roller som flom- og skredvakt, pressevakt, beredskapsrådgivere og eksterne fra MET deltok i alle møter, og ble som følge av dette overbelastet.

SV - onsdag 9. august ble det besluttet å etablere nasjonal beredskapsstab for å sørge for en strategisk håndtering av hendelsen og sikre koordinering av ressurser på tvers av divisjoner. De kom fort ut med endringer i regelverk for å møte utfordringene i transportsektoren under hendelsen, bl.a. hviletidsbestemmelsene.

Telenor- koordineringsmøter innen ekom som ble ledet av NKOM for å sikre god situasjonsforståelse til de ulike samfunnsaktørene

³ Statsforvalteren sendte den 11.07.2023 til DSB, Statens vegvesen, Nye veier AS og Innlandet Fylkeskommune angående iverksetting og koordinering av en skiltplan for offentlig kunngjøring. I brevet ber Statsforvalteren om at arbeidet med skiltplan bør igangsettes snarest. Statsforvalteren avventer svar på brevet.

Bistandsanmodninger

Det var bistandsanmodninger både fra regionale etater og kommunene.

Bistandsanmodninger fra kommunene ble raskt effektivert. Det var tett dialog mellom politiet og Forsvaret. Innlandet politidistrikt ønsker en tettere dialog med Statsforvalteren ved framtidige hendelser. Det fordi Innlandet pd skriver og sender bistandsanmodninger til Forsvaret på vegne av kommunene. Vi vil understreke at dette gjelder hendelser som også politiet er andelseiere i.

Sykehuset Innlandet – hadde anmodning om bistand fra Forsvaret. Ba om to helikopter permanent lokalt plassert ifm. hendelsen: Valdres (Fagernes) og Gudbrandsdalen. Hendelsen er omfattende med mange stengte veger der hjulgående ambulanser pt er forhindret fra å passere transportakser pga stengte veger.

Fylkeskommunen – sendte bistandsanmodning via Statsforvalteren til Statens Vegvesen for å utføre trafikkdirigering på fv 26. I en periode onsdag/torsdag var rv 25/fv26 den eneste fremkommelige aksene nord/sør gjennom Norge. Det var derfor behov for å begrense ferdselen på denne vegstrekningen siden den ikke er SVV burde kunne iverksette trafikkdirigering og stanse tungtransport etter konsensus i FBR/ressursbank.

Gausdal kommune – anmodning om bistand fra Forsvaret. Deler av kommunen var avskåret fra omverdenen på grunn av ras, stengte veier og manglende ekom pga fiberbrudd. Vestre Gausdal, langs FV 255. Veien er stengt i Bødal og i nærheten av Espedal fjellkirke. Dette medførte at over 600 personer var uten vegforbindelse.

Søndre Land og Nord-Aurdal kommuner ba om bistand fra heimevernet. Alle bistandsanmodningene ble innvilget.

Kommunene

Det var 18 kommuner som sendte inn en evaluering om håndtering av akuttfasen fra første varsel fredag 4. august til og med søndag 13. august. Disse kommunene var: Gausdal, Gjøvik, Gran, Kongsvinger, Lillehammer, Nord-Fron, Nord-Aurdal, Nordre Land, Nord-Odal, Skjåk, Stange, Søndre Land, Sør-Aurdal, Vang, Vestre Slidre, Våler, Østre Toten og Øyer

Kvalitetskriterier for håndtering av ekstremværet «Hans»

Vi har bedt kommunene om å gi vurderinger om de synes Statsforvalteren ivaretok sin samordningsrolle, om kommunene tok sin egen samordningsrolle, hvordan kommunikasjon og møteplasser fungerte og om man hadde avdekket mangler eller gråsoneproblemer knyttet til eksisterende lov og forskrift:

Spørsmål til kommunene:

- Tilbakemeldinger til Statsforvalteren om vår rolle i håndteringen
- Ba kommunen om samordning?
- Hadde Statsforvalteren god, hyppig dialog med berørte kommuner?

- Kommunikasjon – hva fungerte, og hva kan bli bedre?
- Var informasjonen tilgjengelig og presis i samhandlingen mellom kommuner/regionale etater
- Tok kommunene sitt ansvar? Roller og ansvar, myndighet
- Tok kommunene kontakt med lokale etater?
- Er lov og forskrift gode nok?
- Var møteplassene som kommunemøter og særmøter i regi av Statsforvalteren nyttige?
- Er det andre forhold dere ønsker å gi tilbakemelding på enn de vi har nevnt over så ta med det også.

Tilbakemeldinger til Statsforvalteren i Innlandet om vår rolle i håndteringen

Samarbeidet mellom kommuner og Statsforvalteren under håndteringen av ekstremværet «Hans» opplevdes i hovedsak som godt. Tidlig varsling og igangsetting av møteserier bidro til at kommunene fikk en tidlig situasjonsforståelse og fikk god tid til forberedelser.

Kommunene mener det er viktig at Statsforvalteren har tett dialog med kommunene, og at de opplever å bli sett og få hjelp i en krevende situasjon. Håndtering av så mange store og sammenfallende hendelser gjør at ressursene blir satt under press. Skjåk kommune meldte at de kunne fått mer bistand fra både Statsforvalteren og fylkeskommunen.

Situasjonsrapportering på samordningskanal fra kommuner til Statsforvalteren og videre til DSB er svært viktig for håndteringen. Presis og god rapportering fra kommunene er vesentlig for å ha riktig situasjonsbilde og for å vurdere konsekvensene for Innlandet.

Det sammenstilte konsekvensbildet som ble dannet på grunnlag av kommunenes situasjonsrapporter etter den første uka med «Hans» viser et avvik mellom det som er rapportert inn og det faktiske bildet som har tegnet seg de siste tre månedene. Det kan forklares med manglende rapportering fra kommuner som hadde større utfordringer enn deres rapportering ga grunnlag for. Dette gjør at SFIN får et feil grunnlag å samordne regionale og nasjonale aktører til, og kan føre til en feilprioritering av ressurser. Kommuner må i større grad øke egen kompetanse og kapasitet til å sammenstille situasjonsbilder og rapportere dette som grunnlag for prioritering av knappe ressurser.

Kommunikasjon, informasjon, dialog og møteplasser

Statsforvalteren startet en møteserie for kommuner og fylkesberedskapsrådet allerede søndag 6. august for å bidra til en god oppdatert felles situasjonsforståelse. Kommunikasjon er en kjempeviktig del av håndteringen ved slike hendelser. Etter vårt skjønn tok embetet en offensiv og viktig rolle innen kommunikasjon under håndteringen. Statsforvalteren har trolig aldri hatt flere oppslag på to uker enn i denne perioden.

Var møteplassene som kommunemøter og særmøter i regi av Statsforvalteren nyttige?

Teamsmøter med kommuner og FBR der relevante ressurser som Meteorologisk Institutt og NVE delte prognoser og informasjon var oppfattet som bra og nyttig støtte i arbeidet. Enkelte kommuner meldte om begrenset nytte av disse møtene. Tydelig kommunikasjon rundt endring av hyppighet og innhold i møtene var trukket fram.

- Stange: opplevde SF som framme i skoa og inviterte til jevnlig møter med kommunene. Kommuner som var mindre berørt fikk gjennom Statsforvalterens fellesmøter god innsikt og læring/erfaringspunkt fra mer berørte kommuner.
- Daglige møter i akuttperioden opplevdes nødvendig og bra. Innholdet dreide seg mye om å ivareta liv og helse. I tillegg til disse spørsmålene var det noen kommuner som også hadde store utfordringer med avløpsledninger og pumpestasjoner,
- Det kunne vært ønskelig at regulantene ble tatt med inn i møtene, f.eks Begnavassdragets reguleringsforening. En utfordring i Valdres (Vestre Slidre) var å få oppdaterte prognoser fra de som har best kjennskap til vassdraget. Prognosene var viktige bl.a. med tanke på rakfiskprodusentene som har anlegg i gjorden.
- Våler kommune fikk flere henvendelser til krisestab fra nabokommunene. Her kunne samordningen vært bedre slik at kommunene rundt Våler hadde fått mer oppdatering. I tillegg kunne samordningen mellom NVE og kriseteamene vært bedre. NVE har kompetanse og denne kunne vært delt bedre. NVE kan bidra med oppdatering av planverk, da disse var tilbake til 2015.

Var informasjonen fra Statsforvalteren tilgjengelig og presis i samhandlingen mellom kommuner/regionale etater

Kommunikasjonen med Statsforvalteren er god, særlig i forkant av hendelsen. Underveis var det enkelte kommuner som opplevde at kommunikasjonen var preget av at det var en krevende situasjon, med flere samtidige hendelser som utfordret kapasitet hos Statsforvalteren, fylkeskommunen og politiet.

- Skjåk kommune hadde en opplevelse av å bli stående alene med ansvar og beslutninger. Innholdet i særmøter ble ikke opplevd som særskilt nyttig. Informasjonen fra Statsforvalteren, fylkeskommunen og politiet kan bli mer tilgjengelig og presis for å være til nytte i krisehåndteringen.
- Stange vurderer beredskapsdialogen som god, men ser at ved en nedbørshendelse som treffer bredere vil man være tjent med å variere mellom lokale møter og fellesmøter for fylket.
- Dialogen med vegeiere har vært krevende under hendelsen. Lillehammer kommune ønsket en bedre dialog med spesielt fylkeskommunen om fylkesveger og risiko for at disse kunne bli ufremkommelige eller stengt. Østre Toten kommune mener at oppdatering om stengte kommunale og fylkeskommunale veger gikk for tregt. Av og til tok det inntil et døgn før trafikkmeldingene på nettsiden til vegtrafikksentralen var oppdatert. Oppdatert veginformasjon i en krisesituasjon er vesentlig både for publikum og for kommunens ambulerende tjenester. Dette er viktig med tanke på bemanning av kritiske tjenester innen helse og brann. Ved døgnkontinuerlig drift er man avhengig at ansatte kan komme seg til eller fra arbeidssted. Tidlig varsling av mulige utfordringer på tilgang til infrastruktur gjør det enklere å planlegge for alternative overnattingssteder for ansatte i kritiske tjenester.
- Kongsvinger: Felles informasjon fra Statsforvalteren på situasjon, vannmengde og prognoser kan forbedres. Det var uoversiktlig budskap i media og til kommunen angående flodbølge/vannmengde. Det var vanskelig å svare ut innbyggerne på disse spørsmålene.
- Evakuering: Kommunen og politiet må få på plass en tydelig rollefordeling for evakuering. Der politiets rolle som evakueringsmyndighet ihht nasjonale føringer kommer helt klart fram.

Statsforvalter og kommune har gjensidig kommunikasjonsansvar

Kommunene mener i all hovedsak at Statsforvalteren og andre samvirkeaktører kommuniserte godt, og tydelig. Det er positivt at Statsforvalteren tar kontakt og tilbyr bistand og kommunene er i hovedsak fornøyd med hyppigheten på Statsforvalterens dialog opp mot kommunene. Et par unntak er Lillehammer som ikke opplevde dialogen som hyppig og Skjåk kommune som etterlyste bedre samhandling/dialog fra både Statsforvalteren, Innlandet fylkeskommune og politiet.

Konklusjon er at Statsforvalteren så langt det er mulig tar kontakt med berørte kommuner. Det er samtidig viktig å vise til at kommunene har selvstendig ansvar for å ta kontakt mot Statsforvalteren om de har behov for det under en hendelse. Statsforvalteren må lære opp kommunene til å ta kontakt når det er mange samtidige hendelser og stort press på alle ressurser.

Kommunikasjon til innbyggerne

Uten god kommunikasjon til innbyggerne vil man oppleve at det blir en høy etterspørsel etter oppdatert informasjon. Media, sammen med oppdaterte nettsider, har en viktig funksjon for å sørge for at informasjon kommer ut

- Det er positivt at media fikk tilgang til oppdatert informasjon og formidlet dette på en god måte.. Det er positivt at media fikk invitasjon til å delta i møter og ett av møtene med fylkesberedskapsråd og kommuner ble strømmet direkte til TV» og Dagbladet. Media er en veldig viktig aktør i en slik hendelse som alle følger med på.
- «Hans» var en varslet og ventet hendelse som gjorde at alle fikk tid til å forberede og koordinere seg.
«At alle aktører synes å ha benyttet den muligheten, gjenspeiler også kommunikasjonen ut til media, befolkning og mellom de ulike aktørene under hendelsen» (Vestre Slidre kommune)
- Kommunene var selv flinke til å oppdatere nettsidene jevnlig. Det letter presset på kommunen med tanke på henvendelser knyttet til informasjonsbehov og at henvendelser til kommunen derfor ble knyttet til hendelser.
- Det er av vesentlig betydning at e-kom fungerer. Dersom det faller ut så må man ha gode og øvde planer for å få ut informasjon på annen måte.

Andre forhold som kommunene har pekt på:

- Østre Toten: Kravet til rapportering kunne være noe krevende da ikke alle kommunene var utsatt for like store utfordringer.
- Nordre Land: Opplevde at Statsforvalteren kommuniserte at man ønsket å bidra med samordning og bistå mot overordnet myndighet og instanser som for eksempel NVE, men i praksis så måtte kommunene ta kontakt selv. Et konkret eksempel på dette var samordning av behovet for geolog.
- Trafikkmeldingssentralen til Statens Vegvesen fungerte dårlig, man kom ikke gjennom på telefon og nettsidene ble ikke oppdatert raskt nok.
- Kontakt med fylkeskommunen gikk via direktenummer som Nordre Land kommune hadde fått fra tidligere hendelse den 25 juli.

Annet fra kommunene

RVR (Brannvesenet) ble satt inn forbindelse med en kommersiell aktør i Gjøvik under uværet. Det var opplevd fra en kommune at disse ressursene var ikke tilgjengelig i perioden for evaluering (4.-13. august 2023) og at de kunne bidratt til mindre flytende materiale og forsøpling av Mjøsa. Lillehammer region brannvesen opplyser om at det under perioden ble henvendelser for RVR-tjeneste for kommunene i gamle Oppland koordinert fra Lillehammer via et eget telefonnummer og henvendelsene ble logget og håndtert etter prioritering, høyest prioritering var næring og industri. Informasjon om dette var sendt ut til alle brannvesen og 110- sentral Innlandet. Når ekstremværet var på retur økte oppdragsmengden betraktelig, primært gjaldt dette private boliger og industri.

Restverdireddningstjenesten (RVR) er eid av forsikringselskapene og som i Innlandet består av to regioner administrerte av brannvesenet på Hamar (Hedmark) og Lillehammer (Oppland), RVR benyttes fortrinnsvis til å berge verdier innvendig i byggverk. Når omfanget blir så stort som under ekstremværet så blir prioriteringene for innsats annerledes enn ved vanlige henvendelser.

- En bedre forankret **liste over ressurser** som er tilgjengelig for den enkelte kommune kunne vært formidlet.
- Kriteriene for **rekvisisjon av regionale ressurser** kunne vært gjennomgått i forkant
- **Kraftregulanter** Statsforvalteren må vurdere om manøvrering av vann hos kraftregulantene skal varsles kommunene. Uten slik varsling er det vanskelig å vite hva vannstandsending skyldes (Kongsvinger). (Kommunene må ha dialog med kraftregulantene – dersom man ikke når fram så kan kommunen kontakte Statsforvalter)
- **Bruk av Heimevernet og Sivilforsvaret til sivile objekter:** Et forhold som vi har drøftet og som vi ønsker å få bedre avklart, er ev. bruk av Heimevernet og Sivilforsvaret knyttet til sivile objekter som f.eks dammer ved rakfiskanlegg. Hvem kan rekvirere og med hvilke konsekvenser. Svaret på dette spørsmålet er at når det er ledige ressurser og ikke konkurrerer med liv og helse kan det settes inn ressurser fra f.eks sivilforsvaret.
- **Evakuert- og pårørendesenter.** Spørsmål rundt senter, drift og kostnader: Hvem tar beslutning om når evakuerte kan dimitteres, og hvem som må være der ettersom situasjonen utvikler seg. Ved oppheving av EPS – hva skal informeres om og på hvilken måte? Politiet etablerer, men kommunen får regningen. Bør det regionalt inngås avtaler med flere større hoteller for å holde kostnadene nede? Hva betyr det å være evakuert? Kan du gå inn igjen i området? Hva med dyr på EPS?

Regler, lover og forskrifter – innspill fra kommunene

Lov og forskrift om kommunal beredskapsplikt, sivile beskyttelsestiltak og Sivilforsvaret (sivilbeskyttelsesloven) gir tydelige rammer for arbeidet med overordnet beredskap i kommunen. DSB har utarbeidet gode veiledere for å støtte opp under dette arbeidet. Samtidig kan det være behov for at en går gjennom planverket for å se om det er godt nok tilpasset dagens situasjonsbilde. Mye av planverket som ligger til grunn i dag er basert på enkeltstående hendelser. Det gjelder planverk for evakuert- og pårørendesenter, instruks for politiet og kanskje

kommunene. Det er viktig at nødetatene har nok ressurser også til å være i kommunens kriseledelse for informasjonsdeling og gjensidig beslutningsstøtte.

Lover/forskrifter knyttet til tiltak i vassdrag (vannressursloven, forskrift om fysiske tiltak i vassdrag) tar ikke høyde for behovet for å gjennomføre akutte tiltak for å sikre eiendommer. Dette skapte usikkerhet hos både kommune og grunneier om hva som er tillatt i slike situasjoner, og gjorde det vanskelig for kommunen å veilede. Enkelte medarbeidere hos NVE som grunneiere ble henvist til var heller ikke sikre på hva som gjaldt, og ga ulike svar på dette.

Samarbeid mellom kommuner oppstrøms- og nedstrøms. For eksempel om det er en campingplass i en kommune som påvirker en dam nedstrøms som kan gjøre skade. Har man godt nok regelverk for å håndtere en situasjon slik som i Sør-Aurdal? Spikertelt er faste installasjoner, mens campingvogner og bobiler kan flyttes. Men er det godt nok i en situasjon som eskalerer raskt?

Søknadsplikt En rekke grunneiere i kommunen hadde behov for umiddelbar veiledning under uværet om søknadsplikt for gjennomføring av akutte tiltak i vassdrag, for å sikre bl.a. landbrukseiendommer. Slik informasjon var ikke lett tilgjengelig. Grunneiere som kontaktet NVE opplevde å bli henvist tilbake til kommunen (som ikke har myndighet på området), feilinformerte om søknadsplikt, og fikk til dels mangelfull informasjon knyttet til regelverk som forvaltes av andre myndigheter.

Evakuering Lov og forskrift er trolig gode nok, men det må presiseres ytterligere at det er politiet sitt ansvar å beslutte evakuering. Vi opplevde nå, og har også opplevd tidligere, at lokal patrulje ikke vil ta dette ansvaret og heller ønsker å dytte det over på kommunen. Dersom det er dette politiet vil, må lov og forskrift endres slik at kommunene gis denne myndigheten.

Arbeidstidsbestemmelsene i arbeidsmiljøloven er ikke tilstrekkelig tilpasset en slik situasjon.

Etterarbeid/normalisering er en del av beredskapskjeden. Vi har ikke fokusert på det i denne evalueringen, men vi tar med et par tilbakemeldinger knyttet til denne fasen:

- Lillehammer: Et eksempel på at lov og forskrift kan være gode nok, men likevel uklare, er problematikken med rundballer fra hele Gudbrandsdalen som ender ut i Mjøsa. Det var en del uklarhet rundt om dette var forsøpling eller forurensing og hvor ansvaret for opprydding faktisk ligger. Det ble riktignok en bra løsning på dette til slutt, men det burde utarbeides en tydelig regional tiltaksplan til neste gang dette hender.
- I krisesituasjoner er de gode nok, men det store problemet er knyttet til opprydding, skader, forsikringsordninger, forebygging og istandsetting. Her møter vi utfordringer med den sektoriserste staten. Konsekvensen er at mange ting faller mellom flere stoler.

Statsforvalteren har følgende suksessfaktorer og forbedringspunkter fra krisehåndteringen som bør bevares for håndtering av fremtidige hendelser:

Suksessfaktorer/bevaringspunkter:

1. Varsling

- 1.1. Den tidlige forhåndsvarslingen fra NVE, MET og Statsforvalteren var viktig for at alle aktører kunne forberede seg gjennom helgen og få god planlegging og effektiv bruk av ressurser.
- 1.2. Innkalling til fellesmøte for FBR og kommunene ved rødt varsel søndag 6.august. Det bør være mal for håndtering av framtidige hendelser.
- 1.3. Nødvarsel må kunne brukes i forkant av varslede hendelser med et visst skadeomfang. Statsforvalter bør ha besluttende myndighet på dette.

2. Liv og helse

- 2.1. Liv og helse var høyest i prioritet under hele krisehåndteringen. Man var tidlig ute med å be om luftstøtteressurser, utplassering av ressurser og dialog med kommuner og andre etater for å ivareta liv og helse. Rutiner for å be om slike ressurser må være godt kjent hos alle aktører.

3. Resurser

- 3.1. Luftstøtteressurser er essensielt når kritisk infrastruktur, som vei, er ødelagt. Når mange luftstøtteressurser er i drift slik som skogbrannhelikopter og Forsvaret sine helikopter er det avgjørende med effektiv koordinering av disse.
- 3.2. Ressursbanken i fylkesberedskapsrådet er en god arena for å kartlegge og samordne ressurser under en hendelse.
- 3.3. Lokal kunnskap hos alle aktører er vesentlig for å kunne håndtere en hendelse effektivt og sikkert.

4. Samordning

- 4.1. Prioriteringer - I dialog med etater i fylkesberedskapsrådet prioriterte Statsforvalteren hvilke fylkesveier som skulle repareres og holdes åpne, det samme gjaldt i hvilke områder det skulle prioriteres å holde ekom-tjenester oppe.
- 4.2. Kommuner og regionale etater må ha planer for å ha utholdenhet over tid. Det gjelder både å kunne etterspørre nabohjelp, bistand fra lokale frivillige beredskapsaktører og å tilby nabohjelp ved behov. Det er viktig for å ha utholdenhet når en hendelse pågår over mange dager.
- 4.3. Støtte fra Forsvaret ble raskt iverksatt når bistandsanmodning var sendt. Kunnskapen om hvordan systemet med bistandsanmodninger fungerer bør økes.
- 4.4. Det var viktig at beredskapsvakten hos NVE og MET var tilgjengelig.
- 4.5. Støtte fra Nasjonale myndigheter ved behov. Sektormyndighetene koordinerte innsatsen ved behov. NKOM er ett eksempel på dette. DSB bisto Statsforvalteren med strategisk støtte sammen med Statsforvalteren i Oslo og Viken

5. Kommunikasjon

- 5.1. Regelmessige møter på samme fast tidspunkt daglig med siste utvikling og prognoser fra aktuelle fagmiljø gir alle aktører en forutsigbarhet om når neste informasjon blir kommunisert og at alle får et felles situasjonsbilde og forståelse.
- 5.2. Statsforvalteren sine møteplasser med FBR og kommunene må fortsette og videreutvikles. Ved behov kan man ha sær møter.
- 5.3. Statsforvalteren må fortsette med å ha god og tett dialog mot kommunene. Ta tidlig kontakt og tilbud om bistand.

- 5.4. Kommunikasjon og god informasjon til befolkningen er viktig i en hendelse og media er en viktig aktør. Statsforvalteren må fortsette med det gode arbeidet med å få ut informasjon til media.
- 5.5. Få tidlig ut informasjon om egenberedskap og forhåndsdefinerte oppmøtesteder i kommunen. Tidlig varsel om at at veier trolig vil bli stengt samt at ekom som telefoni og internett vil bli borte.
- 5.6. Fortsette med å invitere media med på FBR/Kommunemøte. En aktiv bruk av NRK som informasjonskanal sørger for felles situasjonsforståelse i samfunnet
- 5.7. Felles budskap om å ikke belaste veinettet eller å sette seg i en slik posisjon at man trengte hjelp var avgjørende. Det innebærer en oppfordring til egne ansatte om å benytte hjemmekontor dersom det er mulig.
- 5.8. I mangel på informasjon om fremkommelighet på vei fra VTS, innhentet nødetatene denne informasjonen så godt de kunne.
- 5.9. Forebyggende tiltak hjelper:
- 5.10. Øvelser sammen i FBR og kommuner er viktige for å bli gode og opprettholde kunnskap om krisehåndtering.
- 5.11. Telenor erfarer at moderniseringen av mobilnettet bedrer oppetiden, og flere av feilsituasjonene under «Hans» vil ikke gi tilsvarende utfall/konsekvens ved ferdig modernisert nett.
- 5.12. Flomsikring - Det finnes flere eksempler fra «Hans» på at flomsikringstiltak virker og har hindret skader for langt større beløp enn sikringstiltakene har kostet.

Forbedringspunkter

6. Varsel og Nødvarsel

- 6.1. NRK bør, som beredskapskanal, få en direkte telefon/melding fra en beredskapssjef i forkant av nødvarsel-utsending.
- 6.2. Nødvarsel må brukes når situasjonen tilsier at informasjon må ut til befolkningen ved alvorlige hendelser. Kommunene har ikke systemer som dekker samme funksjon. Dersom flere politidistrikt eller fylker er berørt, bør nødvarsel sendes fra ett punkt, enten et utpekt politidistrikt eller POD. Statsforvalteren bør ha myndighet til å avgjøre om nødvarsel skal sendes ut.

7. Liv og helse

- 7.1. Veitrafikkentralen sine sider må inneholde korrekt og oppdatert informasjon om f.eks omkjøringsveier som er til nytte for nødetatene.
- 7.2. Det må også være et telefonnummer og tjeneste for nødetater og andre beredskapsaktører slik at de kan lett få informasjon om tilgjengelige omkjøringsveger
- 7.3. KDS. Kraftforsyning og Ekom er nødvendig for liv og helse. For å rette feil må området være klarlagt for feilretting. Den tverrsektorielle kontakt må forbedres og veier som er åpen for nødetatene bør også kunne være tilgjengelig for å rette feil knyttet til kraftforsyning og ekom.

8. Ressurser

- 8.1. For å ha god beredskapsevne så må lokale ressurser styrkes og forbedres. Å redusere konsekvenser av en ekstremværhendelse krever lokal kapasitet og kompetanse og tilstedeværende entreprenører.

- 8.2. Kommunenes kunnskap om tilgang på ressurser, utstyr og kompetanse innen den frivillige beredskapen bør styrkes gjennom tettere samarbeid og øvelser, for å sikre evnen til å ta i bruk tilgjengelig og nødvendig bistand ved behov.

9. Samordning

- 9.1. Politiets og kommunens rolle ved evakuering må avklares. Når politiet ikke har kapasitet så må kommunen ta større ansvar. Kunnskapen om roller og myndighet bør styrkes for å redusere så mye som mulig av usikkerheten rundt evakuering. Et tydelig og øvet planverk er viktig ledd i å få dette til.
- 9.2. Liaisonering og mottak av ekstra ressurser må øves på. Det er viktig for å kunne ha felles god situasjonsforståelse og å kunne ha kapasitet over tid.
- 9.3. Manglende koordinering og forståelse av rolle og ansvarsforhold mellom vegeiere var til hinder for en god og effektiv krisehåndtering.
- 9.4. «Vegeierne må sikre tilstrekkelig og koordinert informasjon om fremkommelighet på vegnettet til nødetatene og annen samfunnskritiske transport. Det må vurderes behovet for en egen «mobilitetscelle» eller Liaisonering hos nødetatene og at dette inngår i planverk». Rapporten viser sårbarhetene med jernbane, fylkes-, kommunale og private veier. Private veier er ikke godt nok rustet til å være beredskapsakser. Det må avklares hvem som har ansvar for å holde veier åpne, trafikkdirigering og vedlikehold.
- 9.5. Statsforvalter og HV må sammen med kommunene og regionale etater forbedre kompetanse på bistandsanmodninger.
- 9.6. Bevisstgjøring om rollen til regulanter og dameiere i kriser. (Hva er NVEs koordineringsrolle overfor dem?)

10. Kommunikasjon

- 10.1. Informasjonstavler langs vei og ved knutepunkt bør kunne brukes i en krise. Rutiner bør klargjøres av de ansvarlige etater.
- 10.2. EKOM: Bedre informasjonsinnhenting gjennom fylkesberedskapsrådet (FBR) og kontaktpunkt/samarbeid direkte med lokale myndigheter/ krisestab i kommuner gjør situasjonsforståelse bedre. En får raskere tilgang til skadeområdet for ekom, og bedre evne til å koordinere feilhåndtering mellom aktuelle aktører.
- 10.3. Det er ønsket at NVE sine prognoser for vannstand i vassdrag blir mer presises for å kunne sette inn riktige ressurser.
- 10.4. NVE bør ta med regulanter inn i møter.
- 10.5. Det bør etableres én standard for vannhøyde. I dag finnes forskjellige standarder for vannhøyde (NN1954 og NN2000).
- 10.6. Knapphet på tilgjengelige ressurser – egenberedskap: Alle etater bør må vurdere egne ressurser:
 - Eksempel: Bane Nord's tilgang til geoteknisk/geologisk kompetanse er en knapphetsressurs.
 - Kommuner og næringsliv bør ha tilgang til egne ressurser som aggregat slik at de ikke er avhengig av nettselskapenes aggregatberedskap. Disse ressursene vil det være behov for hos mange under hendelser.
- 10.7. Kunnskapsdeling: Det er behov for å ha god veiledning under en slik hendelse om hva slags regelverk som gjelder – f.eks søknadsplikt for å gjennomføre akutte tiltak i vassdrag, bl.a for å sikre landbrukseiendommer. Det var ikke lett tilgjengelig informasjon, feilinformasjon og uklart hvem som har myndighet på området

- 10.8. Statsforvalteren skal fortsette å ha tett dialog med kommuner som er berørt i en hendelse. Samtidig må kommunene ta selvstendig ansvar for å ta kontakt mot Statsforvalteren om de har behov for det under en hendelse.
- 10.9. Kommunene må vurdere om planverk (beredskapsplaner og ROS, EPS) må revideres for å fange opp konsekvensene av et endret risikobilde med våtere, villere og hyppigere uvær.
- 10.10. Kommuner må øke egen kompetanse og kapasitet til å sammenstille situasjonsbilder og rapportere dette som grunnlag for prioritering av knappe ressurser.

11. Regelverk, lover og forskrifter

- 11.1. Statsforvalteren bør få myndighet til å avgjøre om det skal sendes ut nødvarsel.
- 11.2. Statsforvalteren bør få en prioriterings- og påleggshjemmel i krisehåndtering for å sikre raske og effektive beslutninger. Ved ekstremvær og mange samtidige hendelser så vil det kunne oppstå konflikt mellom ulike prioriteringer, og som det ikke vil være effektivt eller tid til å løfte til regjeringen via DSB.
- 11.3. Den totale fremkommeligheten på vegnettet må koordineres av SVV. Det bør vurderes å forsterke samordningsmyndigheten og hva denne innebærer av prioriteringsmyndighet mellom vegeiere. Det bør etableres erstatningsordninger der vegeiere blir skadelidende ifm overordnede prioriteringer.
- 11.4. Lover/forskrifter knyttet til tiltak i vassdrag bør ses på og klargjøres for å sikre en helhetlig håndtering langs hele vassdraget, inkludert sidevassdrag. Det er behov for et regelverk for å sikre bedre samarbeid mellom kommuner oppstrøms- og nedstrøms for å forhindre skader ved f.eks dammer og kritisk infrastruktur

Felles fra Statsforvalterne

Statsforvalteren i Innlandet og Statsforvalteren i Oslo og Viken har kommet fram til følgende felles anbefalinger:

- Endring i regelverket for bruk av nasjonalt nødvarsel slik at det går an å brukes forebyggende og at Statsforvalteren får myndighet til å avgjøre om det skal sendes ut varsel.
- Endring i regelverk for prioriteringer. I denne hendelsen her klarte vi oss med tradisjonell samordning. Det var ikke reelle målkonflikt for bruk av ressurser, men i hendelser der dette er tilfellet så trenger vi en reell mulighet til å foreta prioriteringer.
- Staten må sørge for én rapporteringslinje når flere sektorer er involvert i en krisehåndtering (HDIR og DSB i denne hendelsen).

Samme erfaringer nå som ved tidligere værhendelser i Innlandet

Denne rapporten tar for seg hendelsene under «Hans». Erfaringer fra tidligere hendelser er fortsatt aktuelle. Vi viser til rapportene «Evalueringsrapport etter flaumen i Skjåk 2018», «Evaluering etter uvær i Innlandet november 2021».

- Felles kartbasert verktøy for å få et felles situasjonsbilde i hendelser bør videreutvikles. Det kan gjelde infrastruktur, ekom, strøm, mobilmaster etc.
- Anbefalingene fra Skjåk-rapporten om å sette stab når det blir sendt ut rødt farevarsel gjelder fortsatt
- Det er viktigere enn noen gang å ha fokus på egenberedskap hos befolkningen både når det gjelder beredskapslager, men også å ha plan for aktuelle situasjoner, gjøre seg kjent med oppmøtesteder til kommunen, rømningsveier ol.

Plan- og bygningsloven

Flere av læringspunktene omhandler tidlig innsats, forberedelser og forebygging. Plan- og bygningsloven (PBL) er et svært sentralt verktøy for å sikre god forebygging ved at det bygges så sikkert som mulig. Loven krever blant annet risikoanalyser (§ 4-3) og inneholder krav om sikker byggegrunn (§ 28-1).

Statsforvalteren har sammen med kommunene jobbet systematisk de senere år med dette temaet, spesielt etter flommene i 2011 og 2013. Under Hans så vi at utbedringer gjort etter flommene i 2011 og 2013 virker, og etter all sannsynlighet hindret store skader. Dette gjelder spesielt tiltak gjort i Kvam, Lillehammer og Gran, men også flere steder.

Erfaringene etter «Hans» tilsier derfor:

- Risikoanalyser etter PBL må være grundige og benytte erfaringer etter Hans. Kommunene må i større grad vurdere om utbygging er bærekraftig innen flom- og rasutsatte områder, og om det er mulig å få til tilstrekkelig sikring.
- Søknadspliktige tiltak skal inneholde en vurdering av sikker byggegrunn. Der byggegrunn viste seg å være usikker etter «Hans», må gjenoppbygging ha en standard tilpasset den nye kunnskapen.
- Det må i større grad sikres at kritisk infrastruktur ikke rammes av større flommer og ras. I de tilfellene der dette ikke med sannsynlighet kan unngås, må det sørges for at det er tilstrekkelig med redundans, og der de redundante kapasitetene ikke rammes av samme hendelse.

Endringer etter høringsrunde

Opprinnelig tekst s.9 Endret etter innspill fra Innlandet fylkeskommune

Det er i dag seks typer veier og veieiere i Norge: Statens vegvesen (SVV), Nye veier, fylkeskommunene, kommunene, private og offentlig/private samarbeid (OPS).

Koordinering og forståelse av rolle og ansvarsforhold mellom veieiere må forbedres for å øke effektiviteten i krisehåndteringen. Det er i dag seks typer veier og veieiere i Norge: Statens vegvesen (SVV), Nye veier, fylkeskommunene, kommunene, private og offentlig/private samarbeid (OPS). SVV sin rolle som koordinator mellom veieiere bør forsterkes, og i denne rollen være forventet å ha det overordnede ansvaret for den totale fremkommeligheten i et område.

Fakta om restverdiredning

Restverdiredningstjenesten (RVR) er eid av forsikringsselskapene og som i Innlandet består av to regioner administrerte av brannvesenet på Hamar (Hedmark) og Lillehammer (Oppland), RVR benyttes fortrinnsvis til å berge verdier innvendig i byggverk. Begge resursene ble under ekstremværet «Hans» brukt på flere hendelser. Men når omfanget blir så stort som ved f. eks ekstremvær og flomvann o.l. prioriteres det annerledes enn ved vanlige henvendelser, bla prioriteres det ikke overfylte kjellere i privatbolig, da dette ikke er formålstjenlig før vanninntrenging er på retur. Det er også eiers plikt til å utføre nødvendige tiltak, samt underrette eget forsikringsselskap.

Under perioden ble henvendelser for RVR-tjeneste for kommunene i gamle Oppland koordinert fra Lillehammer via et eget telefonnummer og henvendelsene ble logget og håndtert etter prioritering, høyest prioritering var næring og industri. Informasjon om dette var sendt ut til alle brannvesen og 110- sentral Innlandet. Når ekstremværet var på retur økte oppdragsmengden betraktelig, primært gjaldt dette private boliger og industri. Så påstand om att resursene ikke var tilgjengelig samt å kunne hindre forsøpling er direkte feil. Ber om att dette rettes opp.

Endring av punktliste Suksessfaktorer:

Nytt kulepunkt under Forbedringspunkter kap. 8.0 Endret etter innspill fra Røde Kors

Nytt kulepunkt:

8.2. Kommunenes kunnskap om tilgang på ressurser, utstyr og kompetanse innen den frivillige beredskapen bør styrkes gjennom tettere samarbeid og øvelser, for å sikre evnen til å ta i bruk tilgjengelig og nødvendig bistand ved behov.

Endring av punktliste Forbedringspunkter:

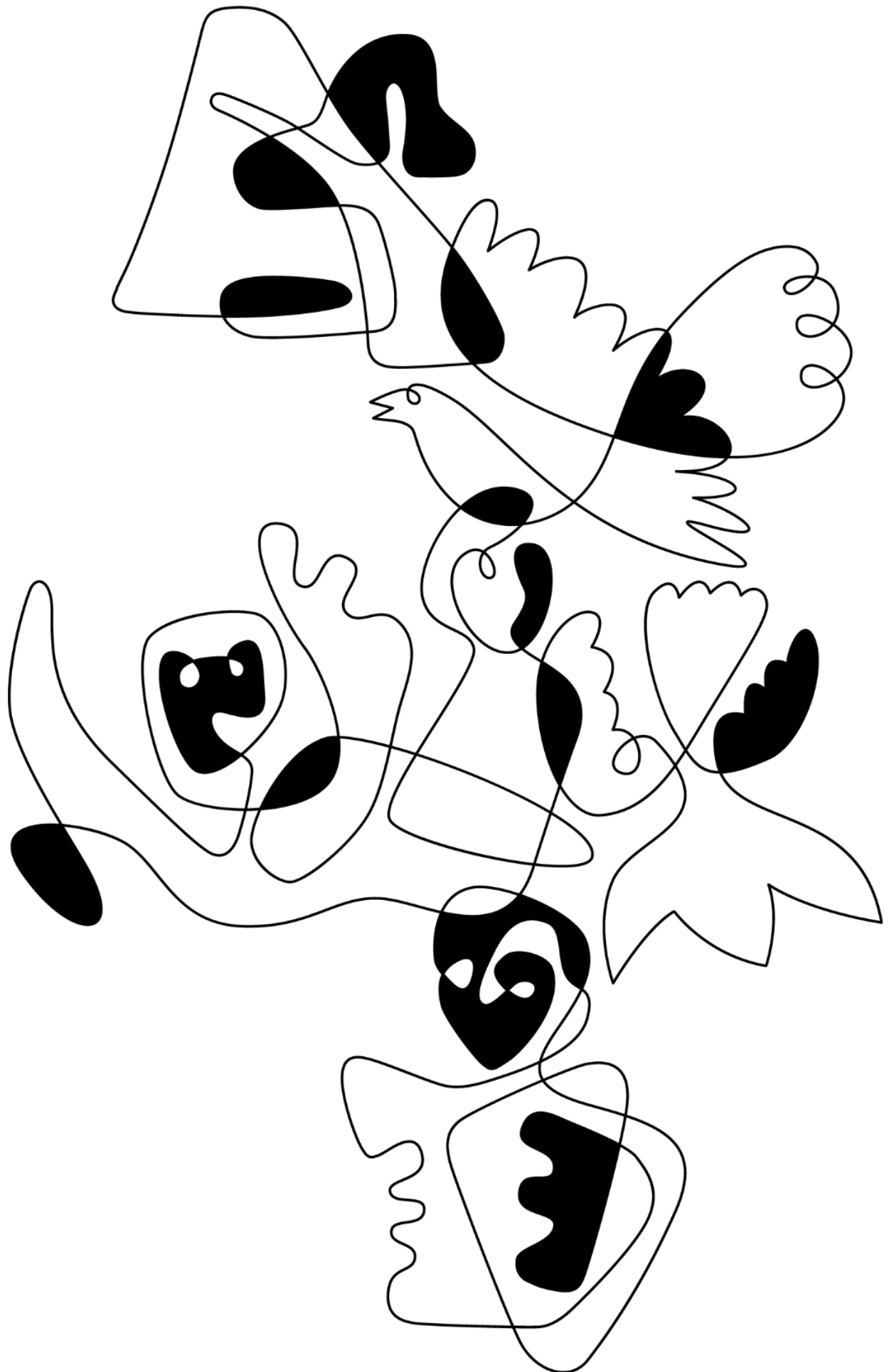
Opprinnelig tekst kap 9.0 Samordning

9.4. Veiere bør også koordinere seg imellom hvem som stiller med liaison til politiet. Etaten som har den koordinerende funksjonen for alle veieiere, burde stilt med liaison.

9.5. Rapporten viser sårbarhetene med jernbane, fylkes-, kommunale og private veier. Private veier er ikke godt nok rustet til å være beredskapsakser. Det må avklares hvem som har ansvar for å holde veier åpne, trafikkdirigering og vedlikehold.

Referanser:

Evalueringsrapporter fra kommunene	Evalueringsrapporter fra Fylkesberedskapsrådets medlemmer og møte i FBR 10.november 2023	
Gausdal Kommune	Sykehuset Innlandet	Sivilforsvaret Hedmark
Gjøvik kommune	Innlandet politidistrikt	Sivilforsvaret Oppland
Gran kommune	KDS	Heimevernet 05
Kongsvinger kommune	NRK	KS
Lillehammer kommune	Telenor	Norske kvinners Sanitetsforening
Nord-Fron kommune	NVE	Bane Nord
Nord-Aurdal kommune	Statens Vegvesen	Brannvesenet
Nordre Land kommune	NHO	110 sentralen
Nord-Odal kommune	Mattilsynet	
Skjåk kommune	MET	
Stange kommune	Røde kors Hedmark og Oppland	
Søndre Land kommune	Innlandet fylkeskommune	
Sør-Aurdal kommune	Sykehuset Innlandet	
Vang kommune	Innlandet politidistrikt	
Vestre Slidre kommune	KDS	
Våler kommune	NRK	
Østre Toten kommune	Telenor	
Øyer kommune	Norsk Folkehjelp	
MET 1101 Metinfo no.26_2023	Ekstremværrapport Hans, ekstremt mye regn i deler av Sør-Norge, 07.08.2023-09.08.2023.pdf	

STATSFORVALTEREN I INNLANDET

Postboks 987, 2604 Lillehammer | sfinpost@statsforvalteren.no | www.statsforvalteren.no/innlandet

ISBN: 978-82-8410-038-8